

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ Y TẾ

ĐẠI HỌC Y DƯỢC THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN TUẤN

**NGHIÊN CỨU ĐẶC ĐIỂM LÂM SÀNG,
HÌNH ẢNH CẮT LỚP ĐIỆN TOÁN
VÀ KẾT QUẢ ĐIỀU TRỊ PHẪU THUẬT
NHỒI MÁU RUỘT DO TẮC MẠCH MẠC TREO**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH – 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ Y TẾ

ĐẠI HỌC Y DƯỢC THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN TUẤN

**NGHIÊN CỨU ĐẶC ĐIỂM LÂM SÀNG,
HÌNH ẢNH CẮT LỚP ĐIỆN TOÁN
VÀ KẾT QUẢ ĐIỀU TRỊ PHẪU THUẬT
NHỒI MÁU RUỘT DO TẮC MẠCH MẠC TREO**

Chuyên ngành: NGOẠI TIÊU HÓA

Mã số: 62.72.07.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

Người hướng dẫn khoa học:

PGS. TS. NGUYỄN TẤN CƯỜNG

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH – 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi.

Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Nguyễn Tuấn

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bì	
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục các chữ viết tắt	
Bảng đối chiếu thuật ngữ Việt – Anh	
Danh mục các bảng	
Danh mục các biểu đồ	
Danh mục các hình	
MỞ ĐẦU	1
Chương 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Giải phẫu mạch máu mạc treo.....	5
1.2. Sinh lý bệnh của thiếu máu cục bộ mạc treo cấp tính.....	7
1.3. Giải phẫu bệnh của thiếu máu cục bộ mạc treo cấp tính	9
1.4. Bệnh sinh của tắc mạch máu mạc treo cấp tính	11
1.4.1. Thuyên tắc động mạch mạc treo	11
1.4.2. Huyết khối động mạch mạc treo	13
1.4.3. Huyết khối tĩnh mạch mạc treo.....	14
1.5. Biểu hiện lâm sàng	15
1.6. Cận lâm sàng	16
1.6.1. Xét nghiệm.....	16
1.6.2. X quang bụng	17
1.6.3. Siêu âm.....	19
1.6.4. Chụp động mạch	21
1.6.5. Chụp cộng hưởng từ.....	23
1.6.6. Chụp cắt lớp điện toán	24
1.7. Điều trị tắc mạch mạc treo	29
1.7.1. Hồi sức tích cực	29

1.7.2. Điều trị tái lưu thông mạch máu trong tắc động mạch mạc treo cấp tính	30
1.7.3. Điều trị tái lưu thông mạch máu trong huyết khối tĩnh mạch mạc treo	36
1.7.4. Cắt ruột.....	38
1.7.5. Điều trị sau mổ.....	40
1.8. Các nghiên cứu trong nước về tắc mạch mạc treo	41
Chương 2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	44
2.1. Đối tượng nghiên cứu.....	44
2.1.1. Tiêu chuẩn chọn bệnh	44
2.1.2. Tiêu chuẩn loại trừ	44
2.2. Phương pháp nghiên cứu.....	44
2.2.1. Loại hình và cỡ mẫu nghiên cứu.....	44
2.2.2. Các khái niệm dùng trong nghiên cứu	46
2.2.3. Các biến số chính trong nghiên cứu.....	47
2.2.4. Phương pháp chụp cắt lớp điện toán.....	52
2.2.5. Phương pháp thống kê xử lý số liệu.....	54
Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	55
3.1. Số liệu chung.....	55
3.2. Đặc điểm lâm sàng	55
3.2.1. Đặc điểm bệnh nhân.....	55
3.2.2. Triệu chứng lâm sàng.....	57
3.2.3. Tiền căn phẫu thuật và sử dụng thuốc.....	59
3.2.4. Kết quả xét nghiệm	60
3.2.5. Chẩn đoán hình ảnh.....	61
3.3. Giá trị của chụp cắt lớp điện toán	64
3.4. Kết quả điều trị.....	68
3.4.1. Thời gian được can thiệp phẫu thuật.....	68
3.4.2. Các dấu hiệu trong mổ và phương pháp phẫu thuật	68

3.4.3. Điều trị thuốc kháng đông sau phẫu thuật	70
3.4.4. Biến chứng và tử vong sau mổ.....	71
3.4.5. Các yếu tố tiên lượng tử vong sau mổ	73
3.4.6. Khả năng sống còn.....	75
Chương 4. BÀN LUẬN	77
4.1. Đặc điểm chung của nhóm bệnh nhân	77
4.1.1. Tuổi	77
4.1.2. Giới tính	77
4.1.3. Nguyên nhân	78
4.1.4. Phân bố tuổi, giới theo nhóm nguyên nhân	79
4.2. Đặc điểm lâm sàng	79
4.2.1. Đau bụng	79
4.2.2. Các triệu chứng lâm sàng khác	82
4.2.3. Bệnh kèm và các yếu tố nguy cơ	83
4.3. Giá trị của chụp cắt lớp điện toán trong chẩn đoán nhồi máu ruột do tắc mạch mạc treo.....	86
4.3.1. Khả năng phát hiện các dấu hiệu của chụp cắt lớp điện toán	87
4.3.2. Độ đặc hiệu của các dấu hiệu trong chụp cắt lớp điện toán.....	92
4.3.3. Tiêu chuẩn chẩn đoán của chụp cắt lớp điện toán	95
4.4. Kết quả điều trị.....	97
4.4.1. Các dấu hiệu trong mổ và phương pháp phẫu thuật	97
4.4.2. Biến chứng sau mổ.....	99
4.4.3. Tử vong sau mổ.....	101
4.4.4. Các yếu tố tiên lượng tử vong sau mổ	103
4.4.5. Kết quả lâu dài của điều trị phẫu thuật tắc mạch mạc treo	105
4.5. Những điểm mạnh và hạn chế của nghiên cứu	106
4.6. Những điểm mới và tính ứng dụng của nghiên cứu.....	106
4.6.1. Những điểm mới	106
4.6.2. Những ứng dụng	107

KẾT LUẬN	108
KIẾN NGHỊ	110
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CÓ LIÊN QUAN ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ	
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
Phụ lục 1. MẪU BỆNH ÁN	
Phụ lục 2. MẪU BỆNH ÁN CHỤP CẮT LỚP ĐIỆN TOÁN	
Phụ lục 3. DANH SÁCH BỆNH NHÂN	

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

ASA	: American Society of Anesthesiologists: Hiệp hội Gây mê Hoa Kỳ
APTT	: Activated Partial Thromboplastin Time
BN	: Bệnh nhân
CCLĐT	: Chụp cắt lớp điện toán
CK	: Creatine kinase
ĐM	: Động mạch
KTC	: Khoảng tin cậy
LDH	: Lactate dehydrogenase
MTTT	: Mạch treo tràng trên
OR	: Odds ratio
PTA	: Percutaneous transluminal angioplasty: Tạo hình mạch máu qua da
rtPA	: Recombinant tissue plasminogen activator
SGOT	: Serum glutamic oxaloacetic transaminase
SGPT	: Serum glutamic pyruvate transaminase
TCK	: Temps de céphaline kaolin
TH	: Trường hợp
TIPS	: Transjugular Intrahepatic Portosystemic Shunt
TM	: Tĩnh mạch
TMCB	: Thiếu máu cục bộ
TMMT	: Tắc mạch mạc treo
TQ	: Temps de Quick
XQBKSS	: X quang bụng không sửa soạn

BẢNG ĐỐI CHIẾU THUẬT NGỮ VIỆT – ANH

Huyết khối	Thrombus
Cục thuyên tắc	Embolus
Chụp tĩnh mạch gan bó	Wedge hepatic venography
Cung tĩnh mạch	Venous arcades
Dấu ấn ngón tay cái	Thumbprint sign
Đo nồng độ ô-xy qua thành động mạch	Pulse oximetry
Đo độ biến thiên thể tích bằng ánh sáng hồng ngoại	Infrared photoplethysmography
Động mạch mạc treo ngoằn ngoèo	Meandering mesenteric artery
Động mạch viền Drummond	Marginal artery of Drummond
Huyết khối	Thrombosis
Huyết khối thuyên tắc	Thromboembolism
Ổ bụng vắng hơi	Gasless abdomen
Phẫu thuật xem lại	Second-look procedure
Phương tiện chẩn đoán không tiêu chuẩn	Non-standard diagnosis test
Phù mỡ mạc treo	Mesenteric fat stranding
Shunt cửa-chủ trong gan xuyên tĩnh mạch cảnh	TIPS
Thiếu máu cục bộ đoạn ruột khu trú	Focal segmental ischemia
Thuyên tắc	Embolism
Tiếp cận thông thương nhau	Through-and-through access
Mạch thẳng	Vasa recta
Vỡ thuyên tắc	Atheroemboli
Vùng chuyển tiếp	Transitional zone

DANH MỤC CÁC BẢNG

	<i>Trang</i>
Bảng 2.1. Chẩn đoán trước mổ của 21 BN nhồi máu ruột do TMMT.....	46
Bảng 2.2. Tỷ lệ tương đồng về kết quả đọc các dấu hiệu trên phim CCLĐT	53
Bảng 3.1. So sánh tuổi, giới tính và thời gian đến viện theo nhóm nguyên nhân	57
Bảng 3.2. Vị trí khởi phát đau bụng.....	57
Bảng 3.3. So sánh mức độ đau bụng giữa hai nhóm.....	58
Bảng 3.4. So sánh đặc điểm lâm sàng của hai nhóm nguyên nhân.....	58
Bảng 3.5. So sánh bệnh kèm giữa hai nhóm	59
Bảng 3.6. So sánh tiền sử bệnh tật giữa hai nhóm	60
Bảng 3.7. So sánh các chỉ số xét nghiệm huyết học giữa hai nhóm	60
Bảng 3.8. Kết quả xét nghiệm máu lúc nhập viện ở cả hai nhóm.....	61
Bảng 3.9. Các dấu hiệu trên X quang bụng không sửa soạn ở 37 TH.....	62
Bảng 3.10. Các dấu hiệu trên siêu âm bụng ở 35 TH	62
Bảng 3.11. So sánh tuổi trung bình, sự phân bố giới tính và thời gian trung bình từ CCLĐT đến phẫu thuật giữa nhóm bệnh và nhóm chứng.....	64
Bảng 3.12. Chẩn đoán sau mổ của 49 TH trong nhóm chứng	65
Bảng 3.13. Phân tích dấu hiệu hình ảnh CCLĐT.....	67
Bảng 3.14. So sánh thời gian chờ phẫu thuật và thời gian có triệu chứng trung bình	68
Bảng 3.15. So sánh phần ruột bị nhồi máu giữa hai nhóm	68
Bảng 3.16. Phương pháp phẫu thuật được thực hiện ở 48 TH.....	69
Bảng 3.17. Biến chứng sau mổ của 48 TH	72
Bảng 3.18. So sánh thời gian nằm viện trung bình, tỉ lệ biến chứng và tử vong sau mổ của hai nhóm	73
Bảng 3.19. Phân tích đơn biến các yếu tố liên quan đến tử vong sau mổ.....	74
Bảng 3.20. Nguyên nhân tử vong và thời gian theo dõi của 5 BN	75